Conférence Episcopale Nationale du Congo
«CENCO»

GEN20

ANNEE ELECTORALE : QUE DEVONS-NOUS FAIRE ?

(Ac 2, 37)

DOCUMENTATION CENCO
10635

20
EN
011

Editions du Secrétariat Général de la CENCO
B.P. 3258 Kinshasa-Gombe
2011

Conférence Episcopale Nationale du Congo
«CENCO»

ANNEE ELECTORALE : QUE DEVONS-NOUS FAIRE ?

(Ac 2, 37)

Exhortation du Comité permanent de la Conférence Episcopale Nationale du Congo (CENCO) aux fidèles catholiques, aux hommes et aux femmes de bonne volonté

Editions du Secrétariat Général de la CENCO
B.P. 3258 Kinshasa-Gombe
2011

Dépôt Icgal n° NB 3.0204.3742
E-mail : cenco2009@yahoo.fr

INTRODUCTION

1. Après avoir organise, en 2006, les élections qui ont marqué l'entrée dans la troisième République et célébré, en 2010, le jubilé d'or de son accession à la souveraineté nationale et internationale, la RD Congo s'apprête à vivre, en cette année, un autre rendez-vous décisif avec l'histoire : la tenue des élections présidentielles et législatives.

2. L'Eglise catholique, à travers le Comité permanent des Evoques de la CENCO réuni à Kinshasa en session ordinaire du 21 au 25 février 2011, veut apporter sa contribution pour que ces nouvelles élections puissent consolider les bases d'une destinée communautaire à construire dans la justice[1], la vérité et la paix, et ouvrir ainsi de nouveaux horizons pour l'avenir de la Nation. Le peuple congolais s'interroge avec justesse : ***que devons-nous faire pour atteindre cet objectif?*** (cf. Ac 2, 37).

1 Cf. *La justice grandit une nation* (Pr 14, 34). *La restauration delà Nation par in lutte contre la corruption.* Message de la CENCO aux fidèles catholiques, aux hommes et aux femmes de bonne volonté à l'occasion du 49[0,1K] anniversaire de l'indépendance de la RD Congo, Editions du Secrétariat général de la CENCO, Kinshasa 2009.

LA PERIODE PRE ELECTORALE

3. il est urgent et indispensable de préciser l'enjeu fondamental et décisif pour la Nation qui fonde le devoir du peuple de participer aux élections. Cet enjeu consiste essentiellement **dans la construction d'un Congo réellement démocratique, apaisé et porteur, grâce à une politique de bonne gouvernance, de nouvelles possibilités de développement pour notre peuple. Il** s'agit de bâtir un Congo respectueux des droits humains, un Congo plus fort aussi pour assurer à tous les Congolais un contexte qui leur permette de mieux faire face aux défis du futur. Si tel est l'enjeu, la période pré-électorale est capitale. Elle doit nous permettre, à travers certaines options fondamentales, de préparer de la meilleure manière ce rendez-vous historique.

Consolider la démocratie

4. Nous remercions le Seigneur pour tous les pas déjà franchis par la RD Congo dans son processus de démocratisation qui doit se poursuivre et se consolider. Il s'agit notamment du fonctionnement effectif des institutions issues des élections démocratiques*, de la reconnaissance du peuple

2 Cf. *Changeons nos cœurs*(c f J12, 13). *Appel à un engagement rcelpour lu reconstruction de notre pays.* Message du Comité permanent des Evêques de la République Démocratique du Congo aux fidèles catholiques et aux

comme le souverain primaire, détenteur du pouvoir.

5. Les élections sont un exercice essentiel dans toute démocratie, où l'égalité de tous devant la loi doit être garantie. Elles doivent être libres et transparentes. Car la démocratie, c'est d'abord le respect des droits humains et des libertés fondamentales ; c'est ensuite la séparation stricte des pouvoirs, c'est-à-dire la non-concentration des trois pouvoirs entre les mains d'un seul individu ou d'un groupe ; puis, c'est le contrôle externe et interne des mandataires du peuple ; enfin, c'est la participation au pouvoir de la société civile, donc de tout le peuple.

6. A travers les élections, le peuple congolais est appelé à exercer, dans la libelle et avec un discernement requis, son droit de choisir ses gouvernants à tous les échelons et ses représentants dans les Assemblées Provinciales et dans les deux Chambres du Parlement. C'est par son choix, qu'il décide de son avenir en confiant à ses élus la lourde responsabilité de présider à son devenir. C'est le lieu de rappeler que **la volonté du peuple et ses choix doivent être impérativement respectes.** D'où l'importance d'organiser ***des élcc-***

hommes de bonne volonté. Editions du Secrétariat général de la CRNCO. Kinshasa 200H, n° 5.

fions locales pour construire la démocratie à la base et rapprocher ainsi h peuple de ses gouvernants.

7. Dans la perspective des prochaines échéances électorales, la Constitution a été révisée. La CliNCO en prend acte, mais elle ne saurait s'empêcher de relever que la Constitution, gage du consensus national laborieusement obtenu et retrouvé, approuvée par référendum, a été révisée de manière précipitée et expéditive. En effet, la Constitution modifiée a été votée et promulguée en moins de deux semaines, en fin d'une session extraordinaire du Parlement à l'ordre du jour de laquelle elle n'avait pas été inscrite initialement alors qu'elle aurait pu intervenir en toute sérénité, plus tôt, sur base d'une large concertation et d'un débat public et parlementaire ouvert.

8. Cette procédure a suscité beaucoup d'inquiétudes dans l'opinion nationale. Ce qui a amené certains à s'interroger sur la visée réelle de la révision constitutionnelle. ***Nous craignons que cette révision ne prélude à d'autres qui conduiraient au retour du monopartisme, à la fin de la démocratie et à l'instauration d'une nouvelle dictature.***

9. Nous avons été fortement affectés et indignés par la virulence de la réplique du Gouvernement et ses

propos désobligeants à l'égard de Son Eminence Laurent Cardinal Monsengwo. Nous estimons que son intervention ne comprend rien qui mérite une réaction aussi acerbe et irrévérencieuse. Le débat d'idées en démocratie n'autorise pas des attaques personnelles. A cet effet, la CENCO invite la population et les acteurs politiques à éviter tout discours discourtois et discriminatoire et à adopter des attitudes et des propos capables de favoriser l'unité de la Nation congolaise.

Assurer la sécurité nationale

10. La CENCO apprécie les efforts fournis par notre Gouvernement pour étendre l'autorité de l'Etat sur plusieurs zones jadis occupées par des groupes armés dans le Nord et le Sud-Kivu. Cependant, la situation sécuritaire du pays reste encore très préoccupante à cause d'un certain nombre de poches d'insécurité. En fait, quelques zones de notre pays n'ont pas encore connu la paix. L'attitude qu'affichent ceux qui ont la charge de veiller à l'intégrité territoriale et la sécurité de la population congolaise tout entière comme de ses biens soulève beaucoup d'interrogations. Il s'agit notamment des zones des Haut et Bas-Uelé dans lesquelles la LRA inquiète et tue impunément de paisibles citoyens congolais sur leur propre terre; des groupes armés en lturi et dans le Nord et le

Sud-Kivu ; de l'insécurité dans certaines villes, susceptible de créer une psychose déstabilisante au sein de la population à l'approche des élections. Nous nous demandons, dans quel état d'âme ces concitoyens traumatisés par des situations de violence et des guerres pourront se rendre aux urnes pour élire de nouveaux dirigeants ?

Renforcer le programme de bonne gouvernance

11. La réussite du processus électoral exige nécessairement **un climat de sécurité sociale et économique pour la population.** Le Gouvernement est appelé à déployer un effort sans cesse croissant et rassurant, afin de répondre aux impératifs d'une véritable économie de développement.

12. Nous n'ignorons pas les avancées réalisées par **l'**Etat congolais en ce domaine. Mais, comme Pasteurs, témoins de la clameur de notre peuple (cf. Ex 3, 7), nous invitons le Gouvernement à redoubler d'efforts. **La souffrance de la grande majorité de la population est évidente et indiscutable.** La misère est devenue le mode d'existence quotidien pour la majorité des Congolaises et Congolais, dans un contexte d'inégalité criante et de prédation chronique au profit d'un petit groupe d'intérêts et d'une certaine élite socio-économique.

13. **Nous restons toujours préoccupes par la corruption.** Son ampleur et son ancrage au plus haut niveau de l'appareil de l'Etat constituent un handicap pour le développement économique et social de notre pays. L'Eglise catholique, déjà engagée dans la lutte contre la corruption, offre sa disponibilité au Gouvernement en vue d'une synergie d'efforts pour combattre ce fléau.

14. Dans le cadrc de ce combat, la signature du traité d'adhésion à l'Ol IADA[3] est un signal positif pour la sécurité des affaires dans notre pays. La RD Congo a tout à gagner en déposant l'instrument de ratification de cc traité dans les meilleurs délais.

15. La CENCO apprécie les efforts fournis par le Gouvernement pour Patteinte du point d'achèvement de PI-PPTE[4]. Elle souhaite voir les retombées de l'annulation de la dette affectées réellement et en priorité dans les secteurs-clefs de l'éducation, de la santé et des infrastructures sociales. Dans un dialogue franc et sincère avec le Gouvernement, l'Eglise catholique est disposée à s'impliquer dans la mise en œuvre de ces retombées budgétaires. Nous remercions le Premier Ministre qui, au nom de son Gouvernement, a accepté de dialoguer cl d'examiner avec l'Eglise catholique

3 L'Organisation pour VHarmonisation des Droits des Affaires.
4 Initiative pour les Pays Pauvres Très Endettés.

l'opportunité et les modalités d'un partenariat de collaboration dans ces secteurs.

QUAND SONNERA L'HEURE DES ELECTIONS

16. Les regards de tous les Congolais sont maintenant tournés vers les élections qui pointent à l'horizon. Quand viendra l'heure des élections, l'impératif doit être clair : que tout se déroule dans **le respect strict de la loi électorale,** la vérité et la transparence, sans fraude ni manipulation, dans l'apaisement, à l'exclusion de toute dérive autocratique et de toute forme de violence d'où qu'elle vienne[5].

17. **Il incombe à la Commission Electorale Nationale Indépendante** (CRNI) dont la composition et la répartition des fonctions entre ses membres doivent garantir l'impartialité et l'objectivité des résultats, de mettre tout en œuvre pour que les élections se déroulent suivant le calendrier promulgué et dans les meilleures conditions. Ses membres doivent remplir leur mission dans la liberté, en conscience et devant Dieu, sans aucune forme de contrainte ou de pression interne et externe. De leur comportement dépendra, en grande partie, une issue heureuse des résultats des urnes.

5 Cf. Mgr Laurent Monsengwo, *Un dialogue positif et consensuel, continu nicalion de la ŒNCO*. Kinshasa, le 15 mai 2006, n° 8.

18. **C'est la responsabilité du pouvoir organisateur** de veiller au nombre suffisant des bureaux de vote, à la disponibilité de la logistique, au bon déroulement des opérations de vote et de dépouillement. Nous devons tirer les leçons des élections passées en limitant au maximum les cas d'irrégularité, de manipulation ou de fraude qui avaient été signalés, notamment la destruction du matériel des campagnes ou du scrutin, les omissions dans la compilation des résultats, la publication des résultats dans un climat tendu, les violences diverses entre membres de différents partis.

19. **11 est du devoir du même pouvoir organisateur de garantir les mêmes droits dans l'accès aux médias de l'Etat et la libel le d'expression à toutes les tendances politiques sans aucune discrimination.**

RECOMMANDATIONS

20. Les élections dans beaucoup de pays d'Afrique ont souvent donné le spectacle déplorable de violences, de contestations et de troubles divers. La CENCO prie et espère que la RD Congo saura tirer les conséquences de toutes ces expériences malheureuses pour s'engager résolument sur la voie d'élections libres et démocratiques en vue d'un Congo uni, fort et prospère.

21. C'est à la lumière de cet enjeu de taille que devra s'opérer le choix des hommes dont la RD Congo a besoin pour présider au destin de sa population durant les années à venir. A cet effet, nous recommandons :

- ***A la population*** *de redoubler de vigilance pour ne pas vendre sa conscience en échange de cadeaux et dons divers de la part de ceux qui les lui apportent en ce temps crucial, ni cédera la tentation du tribalisme ou du régionalisme ; elle devra s'impliquer d'une manière responsable dans le processus électoral ;*

- ***Au Gouvernement*** *de sécuriser la population et de prendre toutes les dispositions pour que le trésor public ne soit pas détourné aux fins de la campagne électorale ;*

- ***A la Police nationale cl aux Forces armées*** *de garder leur caractère apolitique et républicain[6] et de faire preuve de neutralité et de patriotisme, en évitant toutes formes de violence avant, pendant et après les élections ;*

- ***Aux acteurs politiques*** *de faire preuve de grande culture démocratique et de s'abstenir de toute forme de violence à l'égard de leurs adversaires politiques et de proposer des projets de société capables de promouvoir la RD Congo ;*

'6. Constitution de la République Démocratique du Congo, articles 183 et ***188.***

- ***Aux professionnels des médias,*** *conformément au code de déontologie de leur métier,; de « ne pas déformer.; dénaturer ou fausser par leur formulation, par insistance, grossissement, omission ou manipulation, les opinions d'autrui, les titres ou les commentaires des articles qui doivent être traités avec impartialité et bonne foi »*[v] *;*
- *A* ***la Communauté internationale*** *d'accompagner la jeune démocratie congolaise en lui assurant l'appui logistique nécessaire pour la bonne tenue des élections et en déployant le moment venu des observateurs internationaux sans parti pris :*
- ***Aux ecclésiastiques en RD Congo*** *de ne pas participer activement aux partis politiques et associations à caractère politique, ainsi qu'à la direction des institutions étatiques, quel qu 'en soit le niveau, chargées d'organiser les élections*[H]*; de ne faire allégeance à aucun parti politique;*
- ***Au clergé, en particulier,*** *de réserver la chaire de vérité à la prédication de la Parole de Dieu et de 1 'enseignement social de l'liglise ; de ne jamais accorder la parole aux acteurs politiques pendant les célébrations eucharistiques pour battre campagne*

7 Observatoire des Médias Congolais (OMKC). *Code de déontologie des journalistes en RDC* Gret. Kinshasa 2005, article 9.

8 Cf. *Déclaration du Comité permanent de In CHNCO sur le comportement des ecclésiastiques face aux échéances électorales en RD Congo*. Kinshasa, 10 décembre 2010.

9 Cf. Congrégation pour le Culte divin cl la Discipline des Sacrements. Instruction *Rcdemptionis sacramcntum sur certaines choses à observer*

CONCLUSION

22. L'Eglise catholique, fidèle à sa mission évangélisatrice et au souci de promotion humaine intégrale qui en fait partie intégrante[10], accompagnera par la prière, la formation à l'éducation civique, ce processus électoral dont dépend l'avenir de la Nation congolaise.

23. Nous souhaitons tous que les prochaines élections se déroulent dans la transparence, la vérité et la paix pour inscrire notre pays dans le registre des nations respectables et dignes. Nous sommes convaincus que ce pari peut être gagné mais il faut un sursaut national et une véritable metanoia, un changement de cœur, de mentalité et de pratiques.

24. Nous confions la réussite du processus électoral à l'intercession de la Vierge Marie, Notre Dame de la paix, pour que s'élève un Congo nouveau, où règne la paix et réside la justice.

Fait à Kinshasa, le 25 février 2011

et à éviter concernant la Très Sainte Eucharistie, Cilé du Vatican. 2004. n°78.

10 Cf. *La justice dans le monde.* Déclaration du Synode des Evêques de 1971 sur la justice (Doc cath, n° 1600), p. 12.

MVULA YA KUPONA BANTWADISIYA NSI : NKI BETO FWETE SALA ?

(Bisalu yabantumwa 2,37)

Mabanza ya bapisekopo ya nsi Congo na bakristu ya dibundu Katolika ti na bantu ya ntinia ya mbote

LUYANTIKU

1. Na nima ya maponama ya kusalamaka na mvu 2006, maponama yina kusadisaka bclo na kukota na republika ya talu ti na kuta nkinsi ya mvula makumi tanu ya kimpwanza ya nsi na beto Congo na mvu 2010. Mvula yayi 2011 : Nsi na beto ya Congo kcle na kuyilama na lukutakanu yankaka ya ngolo ya kupona mfumu ya nsi ti ba députés nà beto.

2. Dibundu ya katolika, na lutwadisu ya batata pi-sckopo na kimvuka na bo na Ccnco, na lukutaka-nu na bo na Kinshasa ya ntangu yonso ya kusala-maka yantika lumbu makumi zolc na mosi ti kuna makumi zolc na tanu ya ngonda zolc ya mvu 2011 kc zola kunata dikabu na yandi sambu maponama yayi yampa kutula bansimbulu ya ngolo sambu na kutunga nsi na beto na masonga, na makieleka yc ya ngcmba yc mpi kukangula ba bielo ya mpa sambu na luzingu ya kc kwisa na ntwala ya bana nsi na beto Congo. Bana nsi Congo kcle kudiyi-

fula mbote mbote: " nki beto fwete sala sambu ya kulungisa mabanza na beto? »(bisalu ya bantu-inwa2,37).

NSUNGI YA KUYITA MAPONAMA

3. Ntangu me lunga yc yo kclle ya swalu swalu sambu na bana nsi Congo kukipcsa mvimba na mambu me tandila kupona. Bisalu yayi ke tandila mingi mingi lutungu ya nsi na beto na dcmokrasia ya kielcka, ya ngemba na nsadisa ya politiki ya kutwadisa mbote bangindu ya mpa ya ta tomisa bana nsi. Yo ke tandila lutungu ya Congo ya ke zitisa banziku ya bantu, Congo ya kuluta ngolo sambu na kunungisa bana nsi na mavanga lenda kwisa na ntwala. Kana yo lenda salama buna, nsungi ya kuyita maponama kele mvunu ya ku-luta yo fwete sadisa beto na banzila ya mvunu na kuyidika mbote maponama yayi

Kusiamisa dcmokrasia

4. Beto ke mwesa ntonda na Mfumu Nzambi sambu na mambote yonso ya yandi me salaka ntctc na nsi na beto Congo na nzila na yandi ya demokra-zia ya beto fwete kusiamisa. Yo me tadila ntete ntctc lutwadisu ya kieleka ya mabundu ya me butuka na maponama ya luzolo ya mbotc ya bana ya nsi, ye mpi ya ke ndima bana ya nsi bonso ban-kwa luyalu.

5. Maponama ikcle kisalu ya mfunu na democrasia yonso. Ke kisika ya bantu yonso fvvetc vanda na lutaninu ya nsiku mosi, maponama fvvete vanda ya konda kingolongolo yae na mpenza yonso Sambu demokrasia kele ntete ntcte kuzitisa bansiku ya bantu ye kimpwanza na bavvu. Yo ikcle mpi nkabwana mvimba ya baluyalu , dinsongidila kukonda kuvukisa ba luyalu yayi nlatu na muntu mosi to na kimvuka mosi ya bantu ; ye mpi yo kele nzinlcisa ya nganda ti y a kati y a bamfumu ya me ponama ; na nsuka yo kele mvukana ya société civile na luyalu ndisongidila ya bantu yonso.

6. Nzila ya maponama bana nsi Congo me bingama na kupona na kimpwanza yonso ba ntvvadisi na bo na bisika yonso ya luyalu ti bangenzi na bo na assemblée provinciale ti na ba nsuku yonso zole y a parlement.

7. Kele na kupona na bo, ya bo kc baka lukanu ya luzingu na bo ya mbasi na kupesa na bangenzi na bo kilo yayi ya kutwadisa bo. Ntangu yo yayi luzolu ya bana ya nsi ti kupona na bo fwete zitisama. Beto keyibukisa ndc tala mfunu ya kuyidika maponama na kati ya babvvala, na ba secteur, na commune, ti na province sambu na kutunga demokrasia na nsi nsi ya kubenda bana ya nsi pene pene ya bantwadisi na bawu.

8. Na ngindi ya maponama ya kc kvvisa bo me talulula bansiku ya nsi Batata pisekopo na kimvuka na bo CHNCO mené ndima kansi batata pisekopo ke yibukisa ndc mukanda ya bansiku ngindu ya kimvuka bantu yonso ya nsi mene basisa na nima ya bisalu ya nene ya ya ngolo, ya me ndimama na bantu yonso (Referedum) bo me balula yo ntinu ntinu ye na nswalu yonso. Ya kieleka, mukanda ya bansiku yayi ya bawu mene balula me ndimama ye me mpanzana na ntangu fioti kaka (mposo zolc) na nsuka ya lukutakanu ya kintulumukina (Extraordinaire) ya bangenzi (député) kansi na manaka na bo ya kilumbu yina dikabu yina vandaka ve kele ngindu ya kulendaka kubasika na nima ya nkabisa ya bangindu ya bantu yonso ye mpi na kati ya bangenzi yonso.

9. Mpila yayi ya kusadila me bendila beto keti- keti mingi na bana ya nsi. Yo yina me nata bantu mingi na kusosa kuzaba ngindu ya kieleka ya bo me baludila mukanda yayi ya bansiku. Beto ke tita ndc kubalula y a mukanda ya bansiku yayi kutwala bansiku ya kaka na kuvutuka ya mono partisme (parti kaka mosi) ye mpi na kusukisa demokrasia ti kuvutula dictature na kati Congo.

10. Beto vanda na mpasi mingi na ntima ti nsoni na mutindu ya luyalu kuvutulaka na bangogo ya kukonda luzitu na Tata Cardinal Laurent Monsengwo ; Na ngindu na beto ntubilu ya Cardinal lcu-

vandaka na kima mosi ve ya kelendaka kubendumuna luyalu na beto. Na demokrasia muntu yonso lenda pesa ngindu na yandi kansi yo fwete nata ve mbendumuna. Sambu na yo, kimvuka ya batata Pisekopo ke kulomba na bana ya nsi ti banlwadisi ya nsi na kuyambula bangindu na bo ya kukonda luzitu ti ya nkabwana yc kubaka bikalulu ti bandinga ya kulenda knvukisa bantu.

Tula ngemba na nsi mvimba

11. Kimvuka ya batata pisekopo kele na kiese na kikesa ya bantwadisi ke sala na kuyadisa kimfumu bula matadi na bisika yina yonso ya kuvandaka na nvita : na kivu ya nsi ti ya zulu. Kansi na mambu ke tadila ngemba nsi na beto me kuma ntete ve na kisika yina ya beto ke zodila sambu kele diaka na mwa bisika ya manwanga me mana ntete ve na nsi na beto. Bantu kele kudiyangisa na kutalaka mpila ya bamfumu ya kufwete ntanina bantu ti bima na bo kele kudipesa ve na makieleka yonso ; Yo me tadila mingi bantu ya ke zingaka na Uele ya zulu ti ya nsi bisika ya LRA kele kuyangisa ti kufwa bana y a nsi na ntoto na bo mosi ; ti mazalafwa na ITuri ti na Kivu ya zulu ti ya nsi, ye mpi manvanga na bambanza ya nkaka ya kulenda kuvalakisa bangindu ya bantu awa ya nfinama ya maponama. Beto kele kudiyufula inki mutindu bantu yayi ya ikele na keti - keti na

ntima sambu na mampasi ti mvila lcnda kwcnda kuzola ba ntwadisi ya mpa.

Kusîamisa manaka ya kutwadisa mbote nsi

12. Kununga ya mamponama ke lomba ngemba ti manviinpi ya bantu. Luyalu fwctc sala ngolo ki-bcni sambu na knpesa nvutu ya kiclcka na bam-pasi ya luzingu ya bana nsi.

13. beto kc vila vc yonso ya bulamatadi na bcto me sala ntetc na mambu yina yonso. Kansi bcto ban-gungudi, ntemwe ya bidilu ya beno bampangi na bcto (Kubasika 3, 7) beto kc lomba na luyalu na kusala diaka ngolo. Mampasi ya kimvuka ya min-gi ya bantu kclc ya mukicleka . Bunsukami me kuma luzingu na beto ya konso kilumbu na lwcka na yo ndambu ya bampangi kclc zinga mbote ngatu kuyindula bampangi yina ya mingi kclc na kuniokuka na mpasi.

14. Nvita na bcto ikclc na yina me tadila mingi mingi madesu ya bana. Na kumonaka ndc yo me kota-ka ngolo na bamfumu ya luyalu yo kc nkangisa nzila na kutoma ya bantu na nsi na bcto. Dibundu ya katolika ya meyantikaka ntama na kunuanisa mambi Yina kc lomba na luyalu na kuvukisa ngolo sambu na kufula nvita yina.

15. Sambu na yo, kukota ya nsi na bcto na 011ADA kele kidimbu ya mbote sambu na ngemba ya bi-

L

salu ya bunkiti ya nsi na belo . Nsi na beto Congo ala zwa lununga kana yandi me ndima na kupesa nvuRi nswalu.

16. Kimvukayabapisekopokclc nakiesena ngolo ya luyalu me sala na kukuma na nsuka IPPTE. Yandi ke zola kumona ndc mbongo ya fuka yina kusadisa ya kiclcka ntete ntctc banzo nkanda, mvimpi yc kayidika ba nzila ti banzo. . . . Na masolo ya kiclcka ti luyalu, Dibundu ya Katolika me ndima kupesa luyalu maboko Beto kc pesa matondo na Mfumu ya luyalu na mpila yandi kundimaka na kusolula ti na kutala-kimvuka ti dibundu ya katolika inki mutindu bavvu fwcte vukana na kulandila mambu yayi.

KANA NT ANGU YA KUPONA MENE LUNGA

17. Mcso ya bana Congo kelc tala na lwcka ya maponama kelc kwisa. Kana ntangu ya kupona kulunga beto la zodila ndc makambu yonso kusalama na luzitu ya kiclcka ya bansiku ya maponama, na inakiclcka yonso ti na mpenza yonso Ngatu muyibi to kusosa kubalula bangindu ya bantu, yo salama mpi na ntima ntululu, kukataula mambanza ya mbi ti ngindu ya mamvanga na konso lweka ya yo lcnda tuka.

18. Yo kclc mambu CENI, ya banlwadisi ye bisalu ya mosi na mosi kati na bawu fwete salama na masonga nionso, na kusala nionso nde maponama lcusalama na mpila manaka kele lomba yam pi na ngemba ti bumosi. Bantwadisi ya CENI fwete sala kisalu na bawu nkatu ntitisa kansi na masonga yonso na ntwala ya Nzambi. Banvutu ya mbote ya kisalu ya kupona ta basika na vandilu ya mbote ya bansadi ya CENI.

19. Beto ata lomba na bantwadisi ya bisalu na kukangula ba bureau mingi ya voti, na kupesa bisadilu ya kufwana ye mpi na kusadisa voti mbote ti kutanga matonsi ya mbote. Mavwanga ti mampasi ya kusalamaka nab a voti ya kulutakaa fwete sadisa beto na kubaka mayele ya mpa, na kukonda kuvutukila na mambi yonso yina.

20. Kaka bantwadisi boyina mosi fwete pesa nswa na bisadilu ya ba panzi nsangu ya leta na konso mwana ya nsi fwete sadila yo ata yandi kele vc na parti politiki na beno.

YINA BETO TA FWETE LANDA

21. Na bansi mingi ya Alrika, maponama imene songa luse ya bitumba, ya kubokuta ye ya mavwanga mpila na mpila. Kimvuka ya Bapisekopo ya Congo ke samba ye kutula kivuvu nde nsi na

beto Congo ata baka lukanu na kunatisa maponama mbote sambu Congo kubikala kaka na kimvuka, na ngolo ti yo kutoma.

22. Na mwinda yina ta ponama bantu ya Congo kele na bo mfunu sambu na kutwadisa bantu na yandi na bamvula kc kwisa.

- Bantu yonso fwete keba na kukileba na bayina yonso kele kwisa ti mafwani ya mbalu. Bo kubwa ve na mpukumuna ya nkabwana na banding to na bi zionga. Bo fwete baka na maboko mambu ke tadila kupona;
- Luyalu fwete tula ngemba ye kusala yonso ndc bantu kuyiba ve kimvwama ya nsi sambu na kupona:
- Bapulushi ti makcsa yonso fwete kota ve na mabu ya politiki. Bo fwete yambula mubulu na ntwala ya kupona, na ntangu ya kupona, tin a nima ya kupona;
- Bantu ya politiki fwete vanda na mafwani na yina ke tadila democratia. Bo fwete bika na kunwanisa bayina ikele ve kimvuka mosi ti bo. Kuluta mbote bo kupesa bangindu yina fwete tomisa nsi na beto Congo;
- Ba panzi nsangu fwete kulanda nsiku ya kisalu na bo. Bo kuvwalangasa ve , to kuyika ve, to kukatula mpi ve mabanza ya bakwetu. Bo tendula na masonga nionso marna ya bansangu ya bo ke sonika;
- Kimvuka ya bansi yonso fvvete sadisa democratia ya Congo na kuyela. Yo kupesa na yandi bisadilu yonso

yina ya yartdi kena yo mfunu sam u na kupona ya kicleka. Sambu nayo yina, yandi kutinda balcmwe kele vc na mabanza ya kukotila bimvuka ya politiki;

- Nsadi mosi vc ya dibundu ya Katolika na RD Congo fwctc kota na kimvuka ya politiki, to kuvwanda mfumu ya bisalu ya nsi, na yina kc tadila kupona;
- Banganga Nzambi kukipesa na malongi ya Nzambi, ti malongi ya dibundu yake tadila bimvuka ya bantu. Bo lenda vc kupesa ndinga na bantu ya politiki na ntangu ya Misa sambu na kumonisa bimvuka na bo;

NA KUSUKISA

23. Dibundu ya Katolika kc kwamina kaka na kumwanga nsangu ya mbotc, na kutula ntima na kutoma ya bantu. Na nzila ya bisambu ti ya kulongisila bantu mambu ya mvwandilu, yandi kc zodila kupona ya mbote sambu nsi mvimba kc tula ntima kaka nayo.
24. Beto kutula ntima nde kupona yak c kwisa kc luta na masonga, na makiclcka ye na ngcmba, buna nsi na beto mvimba ata kukota na ndonga ya bansi ya luzitu ti ya mbote. Beto ikele na kivuvu nde beto ata nunga mabu yayi, kana beto balula bikalulu, ntima ya mabanza na beto.
25. Mwcnsc Maria, ntima nkento ya ngcmba, sambila sambu na kupona yayi, na mpi la nde Congo yam pa, kuna kele yala ngcmba ti masonga kubutuka.

Kinshasa, le 25 février 2011

MO BU MVVA MAPONOM1 :
Toscnge kosala nini ?
(Bikcla 2, 27)

Maloba ma *bolendisi* ***ma ba Tata episkopo ba ckolo ya biso Kongo baye basanganaki na lisanga Iya bango uto mokolo mwa 21 kino moyc mwa 25 ya sanxa ya ibalc Mobu koto ibalc na zomi na yoko.***

MALOBA MA EBANDELI

1. Nsima ya bolengeli, na mobu 2006, maponomi maye mafungoli nzela ya iïkolo ya isato mpc bo-scpcli mibu nluku ilano ya bonsomi bwa ckolo ya biso Kongo na mobu 2010, ckolo ya biso Kongo Dcmokraliki, na mobu moyc mwa 2011 ezali kolcngcle maponomi ma ntina mpcnza : boponi mokonxi wa ckolo mpc boponi baye bakeli mpc babateli inibcko (Députes).

2. Eklczya Katoliko, o nzela ya likita like lya ba episkopo ba ckolo Kongo Dcmokratiki baye basanganaki na kisasa na mwa 21 kino mwa 25 sanza ya ibalc mobu moye 2011, clingi kopesa ya mango makanisi mpo' te maponomi maye ma sika, mazala na ntina ckasi to na misisa mpo ya lisanga lya bana mboka banso. Bongo totonga Kongo ya lobi na bosembo, bosolo mpe boboto, mpe nzela ya sika cfungwama mpo ya Kongo ya

lobi. Bana ba ekolo kongo bakomituna : tosala nini mpo' te tokokisa mwango moye ? (Cf. Bikela 2, 3).

ELEKO YAMBO YA MAPONAMI

3. Na lombango lonso mpe na ntina enene, tosengeli koyebisa polele na bana mboka bonene bwa boluli maponomi. Likambo liye litali solo mpenza botongi Kongo ya sika wapi epai bana mboka basengeli komiyoka bana ba litundu (Fierté), ya kimya mpe ya bopesi mabongi,soki ekonzami bo ebongi na baye batali mambi ma politiki, o nzela ya mambi ma sika maye matali botombwami bwa bana mboka. Kzali bongo lolenge la botongi Kongo cye ekotosa mibcko mya bomoto, Kongo ekasi mpenza mpe eye ekopesa clikya na bana Kongo banso . Soko ezali ndc bongo, eleko eye ya yambo ya maponomi ezali na ntina enenc.Tosengeli Kozwa mikano mya motuya mpo y a bolengeli na bolamu mpenza bokutani boye.

Bofandisi mibeko mya Demokrasi

4. Tokotondo Tata Nzambe mpo na maye maso masili kosalama na ekolo ya biso Kongo na maye matali bokobi mpe bofandisi mibeko miye mitali botombwami bwa moto. Etali mpe lisusu botambwisi bwa solo solo bwa misala minso miye mi-

bimi na maponomi ; ma boycbi bokasi bwa bana mboka bo bakonzi mpe bapesi bokonzi mpo ya bolamu bwa bato banso.

5. Maponomi mazali yoko ya ngalasisi yanlina ona demokrasi inso, esika kani bato banso bazali ndenge yoko o boso bwa mobeko(esengeli komonono). Maponomi maye masengeli kozala mabonsomi mpe ma polelc.

6. Mpamba te demokrasi, ezali yambo yambo mpenza botosi mibeko mya botomboli bomoto mpe bonsomi bwa bato ; na nsima ezali bokabwani mpenza bwa makonzi, elingi koloba 'te bozangi kosangisa ndenge isato ya bokonzi ona maboko ma moto moko kaka to ya lisanga lya bato ; na mbisa, ezali ndc botali na bokcbi bwa mambi ma libanda mpe ma lcati ya baye bazali kokonza mboka ; Na nsuku, ezali bomiyingisi o bokonzi bwa lisanga lya baye bazangi mandoki, (société civile) ezali bongo nde bana ba ekolo banso.

7. Ona nzela ya maponomi, ekolo ya bana mboka Kongo ebyangemi na bosali, ona bonsomi bonso mpe na botongoli to bososoli bosengeli, na bo moto bwa ye kopono bakambi ba solo na bisika binso mpe bantoma o masanga ma baye bakobimisaka mibeko ba bingumba binenc bya ekolo ya biso mobimba mpe ona ndako ckc ibalc ya babateli mibeko (parlement). Na boponi bove, bana ba

ckolo bazui mokano mwa kopesa na lolenge lolamu botambuisi mboka na maboko mabaye bazui mokumba monene mwa kokamba mboka na ndcngc escngeli. Ezali bongo esika eyc toscngcli kokundola [4]te boîingi bwa bana mboka mpe baye bango-baponi mpe lisusu ndenge bango basepeli matosama mpenza- mpenza. Na yango tosengeli mpenza kolcngele maponomi uto bituka bya nse cngcbcnc na boluli bwa bana mboka banso mpo ya bofandisi mambi ma Dcmokrati malamu- malamu mpo' te bana mboka clongo na bayc'mci baponononomi bakoka koloba monoko moko na ntina' te bowelani bozala lisusu soki te.

Bobele mpo ya maponomi maye tozali kozela, tomoni 'te mobeko monene mwa botambwisi ekolo(eonstitution) moye modimamaki na bana mboka mobimba, babongoli mwango(boko ya makambo mayango -mibeko) na lobango na likita lya mbala kaka liye lisalamaki na baye basengelcki kotosa mobeko mya ekolo ya biso Kongo Dcmokratiki.Mana manso masalemi bobele na poso ibale mpamba.

Lolenge lobe loye, lopesi mpasi mingi na mitema mya bana mboka banso, baye balingi ckolo eye epesa biso Tata Nzambe. Yango wana, boko okati ya bana mboka bazali komituna ntina mpenza ya bobongoli mobeko monene mwa ckolo . Tozali kobanga 'te mbongwama eye ekomisa biso lisusu

na libunga lya bomalcli bana mboka na ndcnge [4]le lozongcla maye mabc manso loboyaka na Rcpibiliki ya ibalc mpe koboma Dcmokrasi mpo 'te mpasi ckoba se bokobi.

10. Toscpclaki soki moke te na czaleli ya bakonzi ba ekolo ya biso na ndenge bazongiscîaki maloba mpe balobaki na Tata Laurent cardinal MONSENGWO. Biso tomoni 'te maye ye alobaki makokaki kozua nzcla ebc ena soki te mpamba te na Dcmokrasi, tosengeli na bonsomi bwa makanisi maye makosalisa biso banso mpo'te mboka ya biso ekende tango inso o boso. Na mpô ena, lisanga lya ba tata ba Episkopo ckoscngc na bana banso ba ekolo ya biso mpe na baye balali mambi ma politiki 'te bazua momeseno mosengeli mpo' te bomoko bwa ekolo bobeba te na boluki nzcla ya kobendanaka na maloba mazangi n'tina.

Bobateli bato na biîoko o etando mobimba ya ekolo

11. Lisanga lya baepisikopa ba ekolo ya biso, esepcli na mosala mwa bakambi ba ekolo mpo ctali bozongisi bokonzi bwa leta na bituka biye bizalaki o maboko mabaye bazwaki manduki,lokola na fCivu ya Nordi na Kivu ya Sudi. Nzoka nde na bituka bya BasrUclc na Haul_Ucle,kimya ezali naino te zambi mampinga ma LRA mazali kobotolo bilo'ko, konyokolo mpe koboma bana mboka

(na mabele ma biso Kongo) ndenge balingi.Baye bascngcli kozongisa kimya mpe kobatela bana ekolo bazali kokamwisa na lolenge bakotalaka likambo liyc mpe bakangi maboko. Likambo liye likobebisa mitcma mya bana mboka awa tokopusana na eleko ya maponomi. Tozali komituna lolenge kani bana mboka bakokende na maponomi awa mitema mya bango mizoki na makambo ma mobulu mpe bilumba mpo ya boponi bakonzi ba sika.

Bokolisi manaka ma botambwisi ckolo bo cbongi.

12. Nzela ya bolongi mosala moyc mwa maponomi moscngi kimya ya solo mpenza okali ya bato mpe maye mataii libumu. Bayangeli ba ekolo basengeli kosala manso mpo ya kosilisa bolema boye mpo ya botombwami bwa bato ba ckolo.

13. Tobosani te makasi bakambi ba ckolo basali mpo ya botambwisi ckolo. Kasi bo bakcngeli ba mpata, mpe bazeneneke ba bolcli bwa bana ekolo (Ex.3, 7),tokonscnge na bakambi ba ckolo basala lisusu makasi kolcka zambi mpasi ya bana mboka baike eleki mpe ekomonono bisika binso,moto moko te akoki kotia ntembc na likambo lyango,bozangi mpe mpasi ekomi bilei bya mokolo na mokolo bya bana mboka. Bobele motuya mwa bato moke ya mboka nde bascpeli mpe batondi na nkita ya ekolo.

14. Likambo lilali madcsu ya bana (corruption) to kanyaka ezali naino kotambuisa mayele ma biso. Likambo liyc libe likomono na bisika biso,lokola ezwi misisa na bisika binso ata na csika milcanu mya bokambi mboka ckozuwama. Ndenge ni ni ekolo ekokcnde liboso ?Eklezya Katoliko eko-bundaka mpo ya kosilisa bobe boye mpe ekoye-bisa na bakambi ba ekolo'te endimi kosangana na bango mpo'tc lisanga basilisa bobe boye.

15. Na nzcla ya bolongi bobe boye o ekolo ya biso mpe botomboli misala mya bokolisi nkita,epusi malamu'tc bakonzi ba ekolo bandima kotia nko-ma na mikanda mya 011 AD A

16. Lisanga lya ba episkopo ba ekolo ya biso Kongo lisepeli na makasi maye bakonzi ba ekolo basali mpo ya bokomi o nsuka ya nyongo enene ekan-gaki biso kingo :bokomi na eteni yansuka ya I- P.PTE. Lisanga lyango iiluli* te mbuma ya bolongoli(mpe bosilisi) nyongo eye nde esalisi yambo penza na maye malali : bobokoli bana o nzela ya biteyelo, bokolongono bwa nzoto mpe maye batali cfandeli ya bato. Eklezya Katoliko, na kati ya Iisolo ya bosolo mpe bosembo,na ba-kambi ba ekolo clingi kosalisa bakonzi ba ekolo na nzcla ya bokaboli mosolo moye. Tokotondo botondi na mokambi wa gouvernement ya ekolo ya biso oyo, o nkombo ya gouvernement ya ye,

andimaki lisolo kati ya ye na Eklczya katoliko mpo ya boluki nzcla esengcli na likambo litayi bosilisi nyongo inso.

Tango ngonga ya maponami ckobcte

17. Bana ya ekolo ya biso banso bakozela maponomi maye mazali koya. Na eleko yango esengcli'te manso mazala polelc mpo ya banso : na botosi bobclc mobcko mwa maponomi,na bokokisi manso okali ya bosolo mpc boscmbo,boboyi lokuta na boibi mpe bobaluli makambo.Manso maleka na kimya mpo ya banso mpe toboya mobulu monso moyc mokobcbisa botambuisi bolamu bwa maponomi.

18. Likambo liyc ya maponomi litali mingi mpenza bilo ya CENI eye ezwi mokumba monene mwa bolengeli na bolamu maponomi na tina' te manso maleka na bolamu bonso mpe na bosembo bonso engebene manaka ma maponomi.Baye bakosala mosala na bilo ya CENI basengeli kokokisa mosala mwango na bonsomi bonso o miso ma bana mboka mpe o miso ma Nzambc.Lolenge la bango la kozala mpc loye la bosali mosala nde epesi motuyapezana bikobima na maponomi.

19. Ezali na mokumba mwa baye bazwi bokonzi mpo ya bolengeli maponomi ya bobongisi motuya mo-

koki ya ba bilo ya maponomi mpe bisaleli ndenge na ndenge,ntina 'le manso maleka na kimya,na bolamu mpo'le bato bans oba ekolo bapono,moto na moto ndenge akani, botangi nkasa ya baye baponoki mpe baponomi ekota mbeba te ,ekota mpe mobulu ata moke te.Bobimisi(to botangi) nkombo ya baiongi esalema na molongo mpe na kimya. Beba eye tomonoki na maponomi maleki (2006) epesa biso mayele.

20. Baye batali bolcngcli boye, basengeli kokeba lisusu 'te, bato banso (bayi politiki) bazala na ndingisa ya ndenge moko mpona maye matali bosaleli bisaleli bya bopanzi nsango (radio to télévision) ya leta.

MASENGISI

21. Na bikolo biyike bya Afrika, nsima ya maponomi, matata mpe mobulu mingi mokobimaka. Basusu bakoboya bosolo bwa bilembo ya maponomi. Lisanga lya baepiskopo banso ba ekolo ya biso, likosambela mpe lizali na elikya 'te mbala eye na ekolo ya biso nde tososoli na ntina ^{k}te makambo maye makweyela biso te mpo totonga Kongo ya sika eye ekosangisa bana ba ekolo banso csika yoko, Kongo ckasi mpe ya litomba.

22. Bohele o n/cla ya makanisi mayc tokopono bakonzi baye bakotambuisa na bolamu ekolo ya biso Kongo mpo ya mibu mikoya.

Mpo na yango to sengi boye :

- Bana ba ekolo bazala na bokengi na baye bakoyela bango mambi ya lokuta mpo na kosepelisa mposa ya mitema mya bango lokola: madesu ya bana, bilamba, limeli, to mpo azali ndeko na ngai to mpo tozali naye engumba yoko. Boponi bozala bwa bonsomi mpe bouti o nie tcyi ya motema
- Na baye bazali kokamba gouvernement bakoba kobatcla bana mboka mpe bakeba'tc mosola mwa ckolo mobima mpo ya boponomi ya boko bato
- Na ba polisi mpe ba mampinga ma basoda bakeba 'te manso maleka malamu, mpamba'tc bango bazali na mambi ma politiki te, bazali mpo ya bobateli kimya ya solosolo o ckolo, yambo ya maponomi, na elcko ya maponomi mpe nsima ya mango.
- Na baye bakosala mambi ma politiki, basala'tc manso maleka na bolamu, balakisa [4] te bazali bato babokuami na ndenge esengeli na mambi ma dcmokrasi,maloba mpe ezalcli ezala ya kilo,ya lokumu mpe ya limemya ona baninga basusu mpo bazali banguna te. Balakisa polclc na bana ekolo lolenge nini bango bakosala mpo ya kotombola ckolo soko baponi bango

- Na baye batali mambi ma bo panzi nsango. engebcnc na mitindo mya mosala mwa bango, basengcli mpe na bokebi mpamba le bobebisi makanisi mpe maloba ma baninga, lokuta, kobakisa to kolongola na nzela ya bolimboli maloba to makanisi,to makomi.ekokabola bato mpe ekoki kobimisa mobulu.nsongi nsongi ezala te na lolengc la bango la bosali mosala.

- Na bandeko ba mboka ya bapaya, basalisa biso bobcle na bisalcli mpo ya maponomi mpe na ntoma ba solosolo baye bakotalaka esalemeli ya maponomi baye bakotikala ntango inso na katikati mpe bakokotcla moto moko te.

- Na bamibonza banso ona ekolo ya binso,moko te amiyingisa na misala mya politiki lo azala mokambi to molobeli wa boko ya masanga mapolitiki , ma leta to ma bolengeli maponomi.

- Ona ba nganga Nzambe, toteya bobele liloba lya Nzambe mpe tolakisa mateya ma bolombuami bwa moto engebene mateya ma Eklezya.Moko te apesa soki molce te maloba na ndako Nzambe na bato ba politiki,mingi penza na ntango minsa makosambelamaka.

MPO NA BOSUKISITO MALOBA MA NSUKA

23. Eklezya ya biso katoliko ona loboko na etinda ya yango ya bopalinginyi nsango elamu ya Yezu Kristu mpe na mposa ya yango ya botomboli bomoto bwa bato, ekokamba mambi maye manso o nzcla ya losambo, la bobokoli bato, o nzcla ya boyebi mibcko mya mboka (civisme), nzcla eye etali bomoi mobimba bwa ekolo ya biso Kongo.

24. Boluli bwa biso banso bozala nde'te maponomi maye maleka na polcle mpenza,na bosolo mpe na boboto(to kimya) mpo'te ekolo ya biso eyingela mpe lokola o molongo mwa bikolo bilakisi czaleli clamu mpe ya Bonkondc (to botosi) bikolo bya bat oba lokumu mpe ndakisa.Tosengcli koyeba 'te likambo liye lizala mpasi te soko biso banso tolingi ekolo,tondimi kobongola mitema,bomoi,bizalcli mpe bomoto bwa biso.

25. Tobonzi bolcngeli mpe maponomi ma ye o maboko ma Ngondo Mosantu Maria, Mama wa boboto mpo'te nsima ya mango tozua ekolo Kongo ya sika mpe ya malonga, wapi epai kimya ekozala mpe csilca bosembo bofandi.

Esalemi na Kisasa, mwa 25/02/2011

MWAKA WA UCHAGUZI : TUFANYE NINI ?
(Mdo 2,37)

Agizo la Shauri kuu la Mkutano wa Maaskofu wa Taifa la Congo (CENCO) kwa waamini wakatolika, kwa wanaume na wanawake wa niapenzi mema.

INGILIO

1. Katika mwaka wa 2006, uchaguzi ulifanyika na kuwa alama ya mwanzo wa Jamhuri ya latu ; baadayc, katika mwaka wa 2010, tulishcrehc Yubile ya myaka 50 tangu taifa letu liliweza kujilawala lcnyewc na machoni pa malaifa yotc ya ulimwengn. Sasa mwaka huu, Jamhuri ya kidcmokrasia ya Congo inajitayarisha kuishi lukio linginc la lazima katika historia yakc: ndio uchaguzi wa raisi na wa wanabungc.

2. Kupitia Shauri kuu ya Maaskofu wa « CENCO », waliohuzuria mkutano wao wa kawaida tarehc 21 mpaka 25 wa mwczi wa pili 201, Eklezya katolika inataka kuleta msaada wake ili uchaguzi huo mpya uimarishe misinji ya maisha yctu ya kijamii yanayopashwa kujcngwa katika uhaki ,ukweli na amani, na kufungua hivi njia mpya kwa ujio bora wa taifa letu. Raia wa Congo wana haki ya kujiuliza : tufanye nini kwa kufikia ukomo huo ? (ang Mdo 2,37)

WAKATI HUU WA MATAYARISHO YA UCHAGUZI

3. Shcrti tufanyc haraka kutambua wazi shabaha gani iliyo kama msinji wa Taifa, unaolazimisha raia kutoa sauti yake kwa uchaguzi ujao. Shabaha ni hii ifuatayo : kujenga Congo iliyo kweli ya kidcmokrasia, yenyi amani na nguvn mpya ya maendeleo, kwa ajili ya raia wetu, kupitia siasa ya uongozi mwema. Ndiyo kusema : kujenga Congo panapohcshimiwa haki za binadamu, Congo iliyo na nguvu zaidi, kwa kuwapalia wakongomani wote matengcnco ya lazima, ili waweze kupigania ushindi wa maendeleo ya kesho. Ikiwa hiyo ndiyo kweli shabaha ya lazima, wakali huu unaotangulia uchaguzi ni ya maana sana. Wakati huu ni wakati wa kufaa kwa kutiiwezcsha, kupitia makusudi mamoja ya pekec, kutayarisha kwa namna bora mkutano huo wa historia yetu.

Kuimarisha demokrasia

4. Tunamshukuru Bwana kwa hatua zole tulizoisha fanya, katika Jamhuri ya kidemokrasia ya Congo, njiani humo mwa kidcmokrasia, inayopashwa tcna kukomaa na kuimarishwa. Kwa mfano juu ya namna ya kutumia kweli matcngcneo yaliyosimikwa na uchaguzi wa kiduiiiûkrasia , pia juu ya kuitika kweli kama raia ndiyo.watawala wa kwanza, ni wao walio na mamlaka ao uwezo.

5. Uchaguzi ni tcndo la lazima katika kila demokrasia, ambapo usawa wa watu wote mbeie ya shcria unapashvva kulindwa. Kvvani dcmokrasia ni kwanza heshima ya haki za binadamu na ya uhuru kalika mambo ya misinji ; ni tena kutengwa lcwa mamlaka mbalimbali ya Serkali, ndiyo kusema ya kama mamlaka yote matatu hayawezi kupatikana mikononi mwa mtu mmoja ao mwa kikundi kimoja tu ; tena ni ya kama vyote, vya ndani na vya nje, vinachunguliwa na wajumbe wa raia ; mwisho ni ya kama raia, wote kwa wote, wanashariki katika uwezo wa kuongoza nchi.

6. Kupitia uchaguzi, raia inaitwa, katika uhuru na uchunguzi wa lazima, kutumia haki yake ya kuchagua walc watalcaoongoza kwa kila daraja, na wajumbe wakc katika Bungc la Jimbo, na katika Vyumba viwili vya Bunge la nchi. Kupitia uchaguzi wao, wanaleta makusudio juu ya ginsi wa-
   - takavyoishi siku zijazo, wakiwakabizi wajumbe wao kwa mamlaka kuu ya kutengeneza maisha yao ya kesho. Ndipo twaweza kukumbusha kama mapenzi ya raia na makusudio yao yanapashwa kuheshimiwa bila shaka. Kwa hiyo ni lazima kufanya uchaguzi ndogo wa kila nafasi, ili kidemokrasia ijengwe katika mitaa midogo na iunganishe pamoja watu wa taifa na wenye kuwatawala.

7. Kwa ajili ya uchaguzi utakaokuja, Katiba ya nchi imebadilishwa kwa maneno mamoja mamoja.

Mkutano wa Maaskofu (CHNCO) umcpata habari hiyo, lakini unatambua kama Katiba, iliyo tcndo la umoja wa mafilciri ya taifa, imckubaliwa kwa njia y a uchaguzi wa kila mmoja (référendum), na kubadilishwa sasa kwa mbio na haraka. Hivi, Katiba imebadilishwa na kuitikiwa na kutangazwa katika mda mfupi - kabla juma mbili hazijatimia-, mwisho wa mkutano wa pekec wa Bunge, bila hata kuandikwa mbele katika mpango wa mkutano, ijapo ingcweza kupatikana katika amani, wakati wa mbele, ikitegemea mazungumzo ya kutosha na mabishano ya watu wengi pia ya wanabumge, waziwazi, bila kufichama.

8. Namna hiyo ya kufanya ililela wasiwasi katika mawazo ya taifa. Iliacha watu wengi wajiulize juu ya nia ya kweli ya yale mabadiliko ya Katiba. Tunaogopa ya kama hatua hiyo iwc kama utangulizi wa mabadiliko mcnginc yenyi kupeleka kwa kurudilia kikundi kimoja tu cha siasa, mwisho wa demokrasia na mwanzo wa utawalo mpya wa kinguvu.

9. Tumeguswa sana na kukwazika na ukali wa jibu la Serkali kwa maneno yasiyomheshimu Akina Baba Cardinal Laurent Mosengwo. Tunawaza kama maneno yake hayakutoa hata sababu moja yenyi kustahili jibu kali na bila heshima kama hilo. Kubishana juu ya mafikiri katika demokrasia siyo kusema kuwa na ruhusa ya lcupambana

na mtu fulani binafsi. Juu ya hiyo, Mkutano wa CHNCO unaalika wananchi na watcndaji wa siasa waepukc holuba zisizo na adabu ao zcnyi ubaguzi, bali wajikamatc na kunena kwa ginsi ya kutengeneza umoja wa 'laifa la Congo.

Kuletea taifa amani na usalama

10. Shauri la maaskofu wa Congo linasifu Waongozi wetu waliojikaza kwa kulambulisha wazi mamlaka ya Scrkali kalika mitaa mbalimbali iliyotawaliwa zamani na vikundi vycnyi silaha katika Kivn ya kaskazini na ya Kusini. Ijapo hiyo usalama wa nchi ungali unalcla mashaka mengi sababu ya nafasi zimoja zisizoishi bado katika amani. Kwcli, mtaa moja moja wa nchi yctu haujapata amani. Kuiuatana na mwciido wa walc wenyi kazi ya kulinda mipaka ya nchi na kuchunga usalama ya wananchi wakongomani wotc na ya mali yao, kunapatikana maulizo mcngi. Kwa mfano, katika mitaa wa Uele wa juu na wa chini, watu wa LRA wanauzi na kuua wananchi wakongomani mgini mwao wenycwc; kungali vikundi vycnyi silaha katika lturi na katika Kivu ya Kaskazini na ya Kusini; katika miji mikubwa mimoja mimoja hakuna usalama, kwa ginsi kunawcza kupatikana mashaka moyoni mwa raia siku za uchaguzi zinapokaribia. Twajiuliza kwa moyo gani watawc/a kuchagua watawala wapya wananchi hao walioumizwa na ujcuri na vita?

Kukomalisha matengcneo ya kuongoza vema

11. Mwendo bora wa uchaguzi unahitaji sana raia wajisikic kuwa na raha kwa ujamii na kwa uchumi. Serkali inaalikwa kujikaza kila mara zaidi ili watulize watu na kujibia mahitaji ya uchumi wa maendeleo ya kweli

12. Twajua ginsi Serkali ya Congo imeisha kufanya hatua moja moja njiani humo. Lakini sisi tulio, kama vile Wachungaji, mashahidi wa mlio wa raia (ang. Kut 3,7), twaalika Serkali kujikaza tena zaidi. Ni wazi na bila ubishi ya kama raia wenyi kutescka ndio wengi sana. Umaskini mkali ndiyo namna ya kawaida ya kuishi ya wakongomani wengi wanaume na wanawake, katika ukosefu wa kuheshimiwa wote sawasawa, hata kunyanganyiwa mara na mara na vikundi vidogo vya walu wenyi kutafuta faida yao na vya watu wachache wenyi clico na mali.

13. Tunalo sikitiko kubwa juu ya rushwa inayozidi kuongezeka. Upotovu huo unaenea sana hata katika daraja ya juu la matengeneo ya Serkali, kwa ginsi ni kizuio kwa maendeleo. ya uchumi na ya ujamii nchini mwctu. Rklezya katolika, iliyoisha jitoa kwa kupiganisha rushwa na upotovu wowotc wa namna hiyo, inamjulisha Serkali kama ni tayari kuunga mkono na wengi ne kwa kuachisha kilema hicho.

14. Katika vita hiyo, mapatano yaliyofanyiwa na kikundi kinachoitwa OHADA ni alama nzuri njiani mwa usalama wa uchumi nchini mwctu. Jamhuri ya kidemokrasia ya Congo ina faida tu ikikubali mapatano hayo bila kukawia.

15. Shauri la Maaskofu linasifu Scrkali kwa ginsi ilivyojikaza kufikisha mpaka mwisho l-PPTE . Tnalamaini ya kama matunda ya kufutwa kwa madcni ya nchi yatafalia kweli na kwanza kabisa vyumba vya maadibisho, vya afïa na vya misinji ya ujamii. Katika mazungumuzo pamoja na Serkali, bila uficho wala unafiki, Eklezya katolika ni tayari kujitoa kwa kusaidia kutimiza mipango ya namna hiyo. Twamshukuru Waziri wa kwanza aliyeitika, kwa j ina la Serkali yake, kuzungumza na kufikiri pamoja na Eklezya Katolika juu ya mafaa na mipango ya kuungana na kusaidiana katika vipindi hivyo.

SAA YA UCHAGUZI IIAKAPOENEA

16. Wakongomani wote wanajielekeza sasa kwa uchaguzi unaokaribia. Saa ya uchaguzi itakapoenca, ni lazima shabaha iwe wazi: ya kama vyotc vitatukia katika heshima ya shcria yenyi kuelekca uchaguzi, katika ukweli, bila uficho, bila udanganyifu wala kukazwa, katika amani, bila uharibifu wa kujipatia sheria, bila ujeuri wowotc, hata itoke wapi.

17. Juu yà Shauri huru la taifa kwa ajili ya uchaguzi (yaani CHNI), namna ya kuchagua watii na kugawanya kazi inapashwa kuleta hakika ya kama tangazo la waliochaguliwa litafanyiwa bila ubaguzi na kufuatana na ukwcli. Kazi ya Shauri hilo ni kulumika kwa namna yotc ili vyote vifanyike kacliri ya mipango ya siku iliyokusudiwa na kwa mwcndo bora. Watu wakc wanapashwa kutimiza utumc wao wakiwa huru, kufuatana na zamiri yao na mbclc ya Mungu, pasipo kukazwa wala kutishwa kwa ndani ao kwa njc. Kadiri ya mwendo wao, ndipo kutalokca matunda bora ya uchaguzi.

18. Ni daraka ya wcnyi mamlaka ya kutcngcneza vyotc kuchunga ili kupatikanc viwanda vya kutosha vya uchaguzi,- ili vitu vyotc. vya lazima viwc tayari, uchaguzi upite kama inavyofaa na majina ya hao waliochaguliwa yahcsabiwc sawa. Uchaguzi uliopita unapashwa kutufundisha ili, kadiri inavyowczckana, kucpukwc makosa, makazo na udanganyifu ginsi ilivyokuwa imetambuliwa wakati ulc, kama vile kubomoa vyombo vya kuwaclczca watu nia za vikundi ao kubomoa vycnyi kutumiwa katika uchaguzi wcnyewc, kuacha kartasi nyinginc wakati wa kutangaza hesabu iliyopatikana katika uchaguzi, tangazo la wachaguliwa katika hali inayoleta wasiwasi, ujeuri kati ya wanamemba ya vyama mbalimbali.

19. Ni mapashwa ya walcwalc wonyi mamlaka ya kutcngeneza vyote kuchunga hakika ya kama wote watapata njia moja kwa kucndca nafasi za kupasha habari (kama radio, TV, gazeti), na kuacha lcila kiknndi cha siasa kuwa hum wa kusema bila ubaguzi wowote.

MAAGIZO

20. Katika nchi nyingi za Afrika, uchaguzi ulionycsha mara nyingi matukio ya kupatisha haya, matukio ya ujcuri, ya mabishano na fiijo mbalimbali. Shauri la maaskofu linasali na kutumaini ya kama Jamhuri ya kidcmokrasia ya Congo itawcza kukumbuka vinyumc hivyo vycnyi kusikitisha, ili washikc na kusudi wazi njia ya uchaguzi huru na ya kidcmokrasia kwa ajili ya Congo yenyi umoja, ycnyi nguvu na ycnyi ustawi.

21. Kwa kuangaziwa na shabaha hiyo kuu, ndipo kutapashwa kuchaguliwa watu ambao Jamhuri ya kidcmokrasia ya Congo inayohitaji kuwa nao kwa kusimamia maisha ya raia katika myaka ijayo. Kwa hiyo tunaagiza yafuatayo:

- Kwa raia : wafanyc sana angalisho ili wasiuzishc zamiri yao na kuikomboa kwa zawadi mbalimbali zcnyi kutoka mkononi mwa walc wanaozilcta wakati huu wa lazima, wala wasiangukc katika kishawishi cha ubaguzi wa kabila ao wa mtaa; bali watapashwa

kujitoa kalika njia hiyo ya uchaguzi kama wasimamizi wa kweli.

Kwa Serkali: iwaictcc raia hakika ya usalama na ishike mipango ya lazima ili mali ama pesa za nchi zisitumiwe bila haki kwa utelczi wa wenyi kutaka kuchaguliwa.

Kwa wapolisi na waaskari jeshi: wabakie na tabia yao ya kuwa njc ya siasa kama watu wa Jamhuri, wakijionycsha kuwa watu wasiochagua vikundi na wenyi kupenda nchi, wakiepuka kila mtindo wa ujeuri mbele ya uchaguzi, mda wa uchaguzi na kiisha uchaguzi.

Kwa wafanya siasa: wajionyeshe kuwa na tabia ya kidcmokrasia, na wacpukc kila njia ya ujeuri mbele ya walc wenyi kupambana nao katika siasa, bali watoe mipango ya ujamii inayoweza kustawisha Jamhuri ya kidcmokrasia ya Congo.

Kwa wapasha habari: kufuatana na sheria ya pekee ya kazi yao, "wasigeuze, wasibadilishe maana ya habari wala wasidanganye, kwa namna yao ya kupasha habari, kwa kunenepesha, ao kuacha ao kukaza maneno mamoja, wanapolcta habari ya mafikiri ya watu, mawazo yao makubwa ao maelezo ya maandiko ya wengine, yananayopashwa kuclezwa bila ubaguzi na katika moyo wa ukweli"

Kwa shirika la nchi za kigcni: wasindikizc njia ya kidcmokrasia inayoanza ndani ya Congo, ikiwajalia vifaa juu ya uchaguzi na kutuma wachunguzi wasio na upendelevu.

Kwa wenyi daraka katika Hklczya kalika Jamhuri ya kidcmokrasia ya Congo wasiwe walendaji katika vikundi vya siasa wala katika mashirika ycnyi kuelckca siasa, wala kwa kuongoza, hata kwa daraja gani, vyumba vya serkali vyenyi kazi ya kusimamia uchaguzi , wala wasiwe wanamemba wa kikundi chochote cha siasa.

Kwa mapadri ao washemasi, kwa upekee, wakati wa mahubiri, watangaze tu Neno la Mungu na mafundisho ya Eklezya juu ya jamii; wala wasiwapatie kamwe watendaji wa siasa neno wakati wa ibada za ukaristiya kwa kujitctca juu ya uchaguzi wao .

MWISIIO

22. Rklczya Katolika, iliyo mwaminifu kwa utume wake wa kutangaza Enjili, na inayoshurulikia maendeleo nzima ya watu kama sehemu ya lazima ya utume huo , itasindikiza njia hiyo ya uchaguzi kwa kusali, kwa mafundisho ya kiraia, kwani katika njia hiyo ya uchaguzi ndipo kutatokca maisha ya kesho ya Taifa la Congo.

23. Sisi wotc twalumaini ya kama uchaguzi unaokuja ulapîta katika mwendo wazi, ukweli na amani ili nchi yetu iandikwc kati y a matai fa yenyi kustahili heshima na yenyi kujiheshimu. Twajua hakika ya kama shabaha hiyo inaweza kupatikana, lakini inafaa kuwe roho mpya ya kitaifa, na mabadiliko ya ndani, ugeuzi wa moyo, ya tabia na ya mwendo.

24. Tunawcka ushindi wa njia ya uchaguzi katika maombczi ya Bikira Maria, Malkia wa amani, ili kuamkc Congo mpya, panapotawala amani na panapokaa uhaki.

Imeandikwa pa Kinshasa, tarehe 25/02/2011

TSHIDIMU TSHIA MASUNGULA : TSHITUDI NE BUA KUIiNZA NTSHINYI ?
(Malu Menza 2, 37)

MubeJu wa Kapangu Kalombodika Nsangilu wa Bakubi Bakulu ba Tshisa Tshia Maweja ba Dilunga dia Congo (CENCO) Mutumina bena Nkristo ba Katolike ne bantu bonso, balume ne bakaji, ba muoyo muakane

MBANGI LU

1. Mu tshidimu tshia 2006, tuakenza masungula a baludiki ba ditunga dielu akatufikisha ku dibucla mu bukalcnge bua ishipungu tshisatu tshia buludiki bua ditunga. Mu tshidimu tshia 2010, tuakasankidila mufikilu wa m vu la 50 ya budishikaminyi bua ditunga dia Congo munkatshi mua bukua matunga. Mu tshidimu ctshi tshia 2011, nycwu tudilongolola ku bualu bukuabu bunene mu luendu lua ditunga dictu : kc masungula mapiamapia a muludiki wa dilunga ne ba mienampala ba bena ditunga.
2. Mukana mua Kapangu Kalombodi ka Nsangilu wa Bakubi Bakulu ba ditunga dia Congo, kavua kasangile ku Kinshasa, mu tshipangu tshiako tshia pa tshibidilu, dia 21 - 25/02/2011, Ekeleziya Katolike udi musuc kuambuluisha ne diende

diiyi bua masungula adi alua aa afikishe ku dijamija luendu lua bena ditunga dietu pamue mu buakane, bulelcla ne bupole, ne ku ditunzuluila njila mipiamipia mu matuku adi kumpala. Ke bua tshinyi, bena ditunga dia Congo badi badiela lukonko lulclela lua ne: tshitudi ne bua kuenza ntshinyi bua kumona mua kufika ku tshipeta etshi ? (cfr Malu Mcnza 2,37).

MU MATUKU ADI MADIANJIDILE MASUNGULA

Bidi bikcngela tushindike menemene pa lukasa tshiena bualu tshinene tshidi bena ditunga ne bua kuyila ku masungula. Se mbua kuibala Congo wa bukalenge bua tshinsangansanga bulelela, wa musombe ku matshio kutalale, ne udi upetesha bena ditunga bonso mushindu wa kutanla, kuya kumpala, ku bulombodi buakane bua baludiki ba ditunga. Se nkuibaka Congo udi unemeka maneme a munlu yonso, Congo udi upetesha bena ditunga nsombelu udi ubambuluisha ku diandamuna bu mudibio ku nshinga yonso idi mibindile mu matuku atshivuavua. Pikala atshi ke tshiena bualu, nanku tshikondo etshi tshia kumpala kua masungula tshidi ne mushinga munene, bualu tudi ne bua kudilongolola bimpe inenemene ku mine masungula awu, pa kuangata amue mapangadika manene adi akengedibua.

Mine aa ke adi alonda aa :

Kujamija mu ditunga bukalcnge bua tshinsangansanga

4. Tudi tuela Mvidi Mukulu tnasakidila bua bidia bionso bilcadi ditunga dietu dia Congo diele mu njila wa bukalcnge bua tshinsangansanga (« budi mukulu mukuale, muakunyi mukuate »), ne butshidi ne bua kutungunuka ne diela miji. Hbi bidi bidileja mu dikuala dia mudimu bimpe kudi bibambalu bishilangane biakasungudibua ku masungula a tshikondo tshishale, ne mu divuluka ne : bena ditunga ki bena bukalcnge bine, badi babupeshangana.

5. Masungula'mbualu bua mushinga mukole budi ne bua kuikala buenzeka mu bukalengc bua tshinsangansanga mudi bena ditunga bonso ne bua kuikala bulc bumuc kumpala kua meyi ne mi-kandu. Adi ne bua kuikala enzeka mu budikadidi ne mu bulclela, bualu bukalenge bua tshinsan-gansanga budi bangabanga kanemu ka maneme a muntu ne budikadidi buendc bua ku tshifukilu. Pashishc, budi butapulula menemene mamfumu a mishindu isatu atuku (bua baludiki ba ditunga, bua bangela meyi ne mikandu anyi bena tshima-muende wa bukalengc ne bua bandumbulula anyi bena tubadi), bua se : mamfumu aa onso asatu kayikadi makungija mu bianza bia muntu umue

anyi kasumbu kamue ka bantu to. Kunyima. bukalcngc bua tshinsangansanga cbu budi bufila bukokcshi kudi bcna munda ne bena pambelo bua kulondololabo mudimu udibo ben/a kudi basunguibuc ba bena ditunga. Ku ndckclu, budi bua bclamu diboko kudi bcna bisumbu bishilangane bia malu a nsombelu wa mu ditunga, mmomumue ne : kudi bena ditunga bonso.

Ku masungula ke kudi bena ditunga bakumbajila, mu budikadidi ne busutiguluji buakanc bua malu, bumuc bua ku maneme abu : didisunguila aba badi ne bua kubaludika mu bitupa bionso bia bukalcngc, pamue ne ba mienampala bende mu bibambalu bia tshimamuendc wa bukalcngc bia mu tshiabu tshilupa tshia buloba (anyi Province) anyi mu bikuabo bibidi bia munda mua ditunga (Assemblée Nationale ne Scnat). Ku didisunguila diabo edi ke kudi bcna ditunga badilongolucla abo matuku atshivuavua pa kuomckcla basungula babo bujitu cbu bunene bua kubaludika mu diya diabo kumpala. Nenku bantu bonso bavuluke ne : badi ne bua kunemeka tshishiki disua dia bcna ditunga edi ne busungudi buabo. Kc bualu kayi kucnzeja masungula a pa miaba ne miaba idi bantu basombeie kudi ne mushinga muvulc bua kumona mua kutuadija kuibaka bukalcngc bua tshinsangansanga ku ntaku ne kutuangaja pabuipi baludiki ne bena ditunga badibo baludika.

7. Mu dilongolola dia masungula adi alua kumpala, baakushintulula tumuc tunungu lua mu Mukanda wa mcyi ne mikandu a ditunga. Nsangilu wa Bakubi Bakulu ba Congo waakuakidila pende bualu cbu muvuabo bu lue amu. Kadi kena mua kupanga kuleja bonso se : muine Mukanda wa meyi ne mikandu a ditunga cwu, uvuabo bakuatshile mudimu mukolc kudi bena ditunga bonso bua kulika ku dipunga diiyi dimuc, ne uvuabo balombe bena ditunga dijima ne : belc tutshi bua kuleja diwanyisha anyi divvubenga diabo, baakulua kushintululamu tumue tunungu lubilu lubilu kudi kamue kasumbu ka bantu. Ke tshiakuenzeka pa kumona muvuabo belc tshiala ne bapatule Mukanda mushintulula cwu amu mu mbingu ibidi tshianana, bikadi mené ku ndekelu kua tshisangilu tshia pa buatshio tshivuabo benze kudi bena tshimamuende wa bukalenge, muine muanda cwu kauyi nansha mucla ku ntuadijilu mu malu avuabo ne bua kuakula mu tshisangilu atshi to. Pinapo mmuanda uvua ukcngela kuwakula konso aku, kuteka ngenyi ya bonso pamue ne kuyitaatabo ku butoka kudi bena tshimamuende wa bukalenge.

8. Ngcnzelu cwu vvaakupampakaja bena ditunga dictu bavule, ne kufikisha bamue ku didikonka ne : kipatsliila înencmene ka dishintula tumue tunungu tua Mukanda cwu wa mcyi ne mikandu

a dilunga nkipatshila kayi ? Buowa buetii mbua ne: dishintulula edi kadihi kulufikisha ku mashin-Uilula makuabo kunyima eku, bua kutupingaja ku tshikondo tshia kalc tshivua kasumbu ka bakebi ba bukalcngc bua ditunga kikale amu kamue epcle, ne kulufikisha ku dikosesha bukalenge bua tshinsangansanga ne ku ditubueja tshiakabidi mu bukalenge bua « kalume nkaya ».

9. Ku Iuetu luseke, bivua bitutue ku muoyo bikole ne bitunyingalaje pa kumvua tshikisu Ishivua bena mu bukalenge bua ditunga bandamune natshio Cardinal Laurent MONSENGWO, pinapu meyi avuaye muakule pa bualu ebu kaavua mua kufi-kisha ku ngakuilu wa mushindu ewu to. Kuko-kangana pa ngcnyi mishilangana, mu bukalcngc bua tshinsangansanga, kalaicna mua kufikisha muntu ku dibunda mukuabo ne diinuamba endc malu adi amutangila ycyc nkayende to. Kc bualu kayi, Nsangilu wa Bakubi Bakulu ba Congo udi wela lubila kudi bena ditunga ne kudi badi mu bukalenge bua se : bepuke ngakuilu onso wa kayi kanemu laidi bakuabo ne wa kansungansunga mu bantu ; apo bua se : bikale amu ne ngikadilu ne ngakuilu idi mua kukonga bena ditunga dietu bonso mu bobumue.

Kusombesha bantu ku matshio talalaa

10. Nsangilu wa Bakubi Bakulu udi usankidila bionso bilcadi bukalcngc bua ditunga dietu buenzc bua kupingaja ku bukokeshi buabo bitupa bivule bia ditunga bikavua ku bianza bia baluishi bena mvita, ku mutu ne ku manda kua Kivu. Apo kutshidi kushale njila mule bua bena ditunga kufikabo ku disomba ku matshio kutalale, bualu kutshidi imue miaba idi mvita ne tshinyangu, kayiyi mua kupeta bupole. Bleu, imue ngenzelu ya aba badi buomekela bujitu bua kusungidila ditunga ne kukuba bantu bonso ne bintu biabo mikale yelesha meji. Ke tshitudi tusangana, tshilejilu, ku luseke lua Uclé wa ku mutu ne wa ku manda kudi bena mvita ba LRA badi bapampakaja bantu mu buloba buabo ne bashipa bakuabo kakuyi tshilumbu. Bia momumue bidi mu Ituri, mu Kivu wa ku mutu ne wa ku manda. Bidi ne mu bimue bimenga bia ditunga dietu, bifuane mua biafikisha bantu ku diyumbakana bikole ne lungenyi ne ku dibapangisha mua kusomba birnpe diba edi dikadi masungula mu mpata. Tudi tudiebeja ne : bantu badi batata ne mutshima wa munda nenku bua malu a tshikisu ne a mvita adibo bamona aa, mmunyi muikalabo mua kuya ku masungula bua kusungulabo baludiki bapiabapia ba ditunga ? ukolesha bulongolodi bua buludiki buakane bua ditunga.

11. Bua masungula kupitawo bimpc, bidi bilccngela se: bantu bikale basombe ne bupolc mu dilunga ne bubanji bukumbane. Pa bualu ebu, baludiki ba ditunga badi ne bua kudifila bua kupetesha bena dilunga bubanji budi mua kubayisha kumpala.

12. Tudi bamanye bimpc bionso bikadi Mbulamaladi wa dilunga dictu muenze pende mu tshilupa ctshi. Apo, bu Balatu Bakubi ba bena Ishisamba Ishietu, ludi badiumvuilc miadi yalshio (cfr Tshimuangi 3, 7) ne tudi tulomba bena bukalengc bua badifilc bipilshidile kabidi ku bualu cbu. Bualu clikcnga dia musumba muncnc wa bena dictu ditunga ndi-dimuenekcle, kadiyi kucla mpata. Dikcnga ne kasuba ke bikadi biluc ngikadilu wa ku dituku ne ku dituku bua musumba muncnc wa bena Congo balume ne bakaji, cku kasumbu kakesc ka bamue bena ditunga kikalc koko ne bia bungi, bifumina ku buivi budibo biiba ditunga.

13. Tshilumbu tshia nkosa mishiku ne dipanga bua-kanc mu ditunga dielu tshitshidi amu tshitu-talshisha. Buncne bua bualu cbu ne ditampakana diabo too ne ku mu tu kua bukalcngc bua ditunga bidi bipangisha dilunga dielu mua kuya kumpala mu bubanji ne mu nsombeiu muimpe wa bantu. Kkelcziya Kalolikc, udi mudituc mu diluanga-nvisha tshibidilu ctshi tshibi, udi musue kudisan-ga ne Mbulamaladi welu bua kuambuluishaugana nendc mu mvila eyi.

14. Umue wa ku mishindu ya diluanganyisha bubi cbu, se ndiela dia tshiala ditu Mbulamatadi wetu muclc bua kubuela mu Tshipungidi tshia OHADA (Organisation pour l'Harmonisation des Affaires) anyi tshia bulongolodi buakanc bua mushindu wa kuenza malu a bubanji munkatshi mua bukwa matunga. Nebikale bualu buimpe butambe bu ditunga dietu dia Congo mua kufila pa lukasa mi-kanda itshidi mishale, ya dishindika nayo dibuela diadio mu tshinc Tshipungidi etshi.

15. Nsangilu wa Bakubi Bakulu ba Congo udi wela Mbulamatadi kalumbandi bua dididamba diende diakufikisha ditunga ku dilckedibua dibanza dia manga matunga divuadio nadio (anyi Ï-PPTE: "Initiative pour les Pays Pauvres Très Endettes"). Kadi Nsangilu wa Bakubi Bakulu udi ulomba bua se: bipeta bia dilckedibua dia dibanza edi bi-tambe kudileja nangananga mu malu aa mancnc a mushinga a tulasa tua bana, a luondapu lua bena ditxinga ne a bulongolodi bua njila ne miaba idi bantu bakcngcla bua kusombabo bimpe. Pa kuyukidilangana mu bulelela ne Mbulamatadi, Hkclcziya Kalolikc udi ne dijinga dia kumuelesha diboko bua kulongolola oiakanc malu a lupetu clu, luafumina ku dilekedibua edi dia dibanza dia ditunga dietu. Tudi kabidi tuela Mulombodi wa bena bukalcnge bua Mbulamatadi tuasakidila bua pa\uayc mulue mu tshisangilu tshiciu etshi, mu

diina dia Mbulamatadi wcnde, bua kuyukidilangana nctu ne kukenketa musbindu muimpe wa tuetu kueleshangana diboko pa malu aa.

PAAKUMBANA DIIBA DIA MASUNGULA

16. Kamuyi mpata, mesu a bena Congo bonso akadi matangija ku masungula akadi mu mpata. Paakumbana tshikondo atshio, tshia kuenza tshikale tshitoke too bua bantu bonso: bionso bienzeke mu dinemeka dijima dia mcyi ne mikandu a pa malu a masungula, mu bulelela buonso ne buakane, kamuyi diibila bipeta anyi dibibondakaja, mu bupole ne dibenga kuenzcja bakuabo malu ku bukole, pamue ne dibenga malu a tshikisu onso, nansha afumina kudi nganyi ne nganyi.
17. Bena kasumbu kadikadile ka bulongolodi bua masungula mu ditunga (CENI: Commission Electorale Nationale Indépendante), badi ne bua kusungudibua ne kuabanyangana midimu rnunkatshi muabo mu mushindu udi mua kufïkisha ku bipeta bia masungula amu pa biobio, ke badi ne tshilumbu tshia kuenza muonso mua kuenza bua masungula enzcke mu matuku mamana kufunda ne mu mushindu muimpe menemene. Bine aba bakumbaje mudimu wabo ne budikadidi, balonda kondo kabo ka muoyo ku.mesvi a Mvidi Mukulu, kakuyi dibenzeja bualu ku bukole kudi muntu

ne ngua mu dilunga dielu ne ngua ku ba bcnde. Bamanye se: ngenzelu wabo wa mudimu neikale ne muaba munene mu ditufikisha ku dipeta bipeta biakane bia ku masungula aa.

18. Bukalenge buomekela bujilu bua kuiongolota masungula ebu ke budi ne tshilumbu tshia kuteka miaba ya bantu kuelela tutshi mikumbane, ne biamu bionso bia kuenza nabio mudimu wa masungula, ne kuenza bua masungula apite biakane, kabidi bua babadikc bipeta kamuyi kadiwu. Tuangatshile dilongesha ku mushindu waakapita masungula a musangu mushale, pa kufika ku diepuka menemene bionso bivua kabiyi biende bimpe, bionso bivuabo batele bia dibuejakaja anyi diibila bipeta, bu mudi dijimija dia tutshi tua bamue bantu, dibenga kutubala mu disangisha dia bipeta bionso pamue, dilua kumanyisha bipela bia ndekelu munkatshi mua dikokangana ne dijula bimvundu pankatshi pa bena bisumbu bishilangane bia dikeba bukalenge.

19. Amu bobo badi buomekela bujitu bua masungula aba badi ne bua kutekela bakebi ba bukalenge ba bisumbu bionso, kamuyi kansungansunga, cliiba dia mushindu wa momumue dia kuakula ku tudiomba tua Mbulamatadi, ne kubapetesha budikadidi bua kuamba biabo bidibo nabio.

MUBELU BUA BONSO

20. Mu matunga mavule a Afrika, masungula atu alc-la misangu ya bungi malu a tshikisu, dikokangana ne milandu pa bipela bia masungula ne bimvundu bikuabo bishilanganc. Nsangilu wa Bakubi Bakulu udi usambila Mvidi Mukulu ne utekemena se: ditunga dietu dia Congo nediangatshile dilongesha ku bienzedi bibi bionso bidi mua kuikala bipitakane mu matunga makuabo abi bua kumona mua kukumbaja menemene masungula a mu budikadidi ne mu dinemeka diiyi dia muntu yonso, bua tufikc lai diibaka Congo wa bana ba muntu, wa bukole ne bubanji.

21. Pa kuvuluka tshiena bualu ctshi tshinene ke patudi mua kusungula bantu bacii ditunga dietu dikengela bua kuludika benamu mu bidimu bidi bivua ebi. Pa bualu ebu, tudi tubela bonso badi balonda aba nenku :

- ***Bua bena ditunga*** : batabale bua kubenga kudisumbisha ku bintu bishilanganc bialuabo kubapa mu tshikondo ctshi tshiena bualu kudi bakebi ba nkuasa, ne bua kubenga kulonda matapulukangana a ku bisa ne bipapu bia buloba. Apo badifile ne clidifila dionso mu luendu lua masungula ;
- ***Bua baludiki ba ditunga*** : bakubc ne basombeshe bena ditunga ku matshio talala, pashishe batebelelc bikolc bua bamuc bakebi ba nkuasa kabayi kuangata

lupclu lua ditunga bua kuya kuenza nalu madisuisha abo bua masungula to ;

- ***Bua bampulushi ne basalayi ba ditunga*** : kabadi-bueji mu malu a bena tusumbu tua bakebi ba nkuasa to, bu mudibio bifunda mu Mukanda wa meyi ne mi-kandu a ditunga (Constitution de la République Dé-mocratique du Congo), kanungu ka 183 ne ka 188. Apo bashale basadidi ba bantu bonso, badi kabayi batua ku tshia aba anyi baba to. Pashishe bepuke malu onso a tshikisu ne dikengesha bantu kumpala kua masungula, anyi diiba dia masungula ne kunyi-ma kuawo;

- ***Bua bakebi ba nkuasa.*** badileje ne : mbanru bapete nkoleshelu wa pa malu a bukalcngc bua tshinsan-gansanga ne bepuke malu onso a kutekela badibo bafuilakana nabo nkuasa bimvundu ne tshikisu. Apo baleje bantu patoke yabo ngenvi iclibo bafuke pa mushindu wa kuyisha ditunga dictu dia Congo kum-pala;

- ***Bua bawuangalaji ba ngumu*** : balondc meyi ne mikandu a pa mudimu wabo, adi abakandika bua "kukudimuna, kunyangakaja anyi kushima pa meyi mamba kudi muntu pa kuaambulula bibi, pa kuaa-nckcsha, kuaadiundisha, kuaasokoka anyi kuaabue-jakaja; anyi pa kushintulula malu adi mafunda mu bikuabo bibejibeji, pamutu pa kuaangata bu mudiwo ne lungenyi lujalamc";

Bua bena matunga menyi : bashindikije bu mudibio ditunga dia Congo, ditshidi ku mbangilu wa bukalenge bua- tshinsangansanga, pa kudipetesha biamu bidi bikengedibua ne lupetu bua kuenza masungulamakane, ne pa kutuma, diba dia masungula, batentekedi ba ku matunga abo, biikale bantu bena buakane, badi kabayi batua ku tshia bamue, babenga tshia bakuabo.

Bua badiambikc ba mu ditunga dia Congo : Bu mutukavua babambile mu mukanda wetu mubafundila mu dia 10/12/2010, kabadienji bena bisumbu anyi bena mangumba a bukebi bua bukalenge anyi kababuedi mu buludiki bua midimu ya Mbulamatadi. ne r.ya mu tshitupa kayi tshionso, idi itangila bulongolodi bua masungula to. Kabalu bantu ba tshisumbu kampanda anyi kansanga tshia bukebi bua bukalenge to;

Bua Bakubi ba Tshisa tshia Mawcja nanganan-ga : mu ntoyi wabo wa dikobola Muaku wa Mvidi Mukulu mu nzubu wa disambila bakobole amu Muaku wa Mvidi Mukulu ne dilongesha dia Bkeleziya pa nsombelu wa bantu. Bu mukadibio bibafundila kudi Tshibambalu. tshia malu a- butendeledi tshia ku Rome, mu tshidimu tshia 2004, kabena mua kupesha bena malu a bukebi bua bukalenge diiyi.mu ntendelelu wa Mulambo wa Mfumu'bua kuenzabo madisuisha abo rnusangu nansha umuc.

NKOMENU

22. Mulamatc ku tshikadilu tshiende tshia buko-bodi bua Mukcnji Mulcnga popamue ne tshia ditantshisha bumuntu bujima bua muntu yonso, Ekelcziya Katolikc neashindikijc lucndu lujima lua masungula aa ne diende disambila ne difila nkoleshilu wa pa malu a Bucna ditunga buimpc kudi bantu, bualu kuinaku ke kuapatukila luendu lupialupia lua ditunga dietu mu matukii atshi-vuavua.

23. Tudi tujingila bena ditunga dietu masungula a mu buakanc, buielela ne bupole, bua bamone mua kubala ditunga dia Congo padio mu mulongo wa matunga a buncme ne a kuncmeka. Tudi bashin-dikc se: bionso cbi bidi mua kukumbana bimpe, bu bena ditunga bonso mua kujukila kulu, kukr.-dimuna ngikadilu yabo, mioyo yabo, ngcnyi yabo ne bienzedi biabo.

24. Tudi tulombcla masungula aa diakuila dia Manni Mariya, Mamu wa bupole, bua mupatuke Congo mupiamupia, mudi bupole ne buakane bisombe.

Bienza mu Kinshasa, dia 25/02/2011

LES EVEQUES MEMBRES DU COMITE PERMANENT DE LA CENCO
PRESENTS A LA SESSION ORDINAIRE DU 21 AU 25 FEVRIER 2011

01. S.Exc. Mgr Nicolas DJOMO,	Evêque de Tshumbe, Président de la CENCO
02. S.Exc. Mgr Joseph BANGA,	Evêque de Buta, Vice-Président de la CENCO
03. S.Em. L. Cardinal MONSENGWO,	Archevêque de Kinshasa
04. S.Exc. Mgr Joseph KUMUONDALA,	Archevêque de Mbandaka-Bikoro
05. S.Exc. Mgr Jean-Pierre TAFUNGA,	Archevêque de Lubumbashi
06. S.Exc. Mgr Marcel UTEMBI,	Archevêque de Kisangani
07. S.Exc. Mgr Marcel MADILA,	Archevêque de Kananga
08. S.Exc. Mgr François-Xavier MAROY,	Archevêque de Bukavu, Administrateur Apostolique d'Uriva
09. S.Exc. Mgr Godefroy MUKENGE,	Archevêque émérite de Kananga, Directeur National des OPM
10. S.Exc. Mgr Jean-Anatole KALALA,	Evêque de Kamina, Président de la CEAL
11. S.Exc. Mgr Joseph MOKOBE,	Evêque de Basankusu, Président de la CEE
12. S.Exc. Mgr Richard DOMBA,	Evêque de Dungu-Doruma, Président de la CESC
13. S.Exc. Mgr Valentin MASENGO,	Evêque de Kabinda, Président de la CEAJ
14. S.Exc. Mgr Théophile KABOY,	Evêque de Goma, Président de la CECDI
15. S.Exc. Mgr Janvier KATAKA,	Evêque de Wamba, Président de la CECD
16. S.Exc. Mgr Gaspard MUDISO,	Evêque de Kenge, Président de la CEDF
17. S.Exc. Mgr Cyprien MBUKA,	Evêque de Boma, Président de la CEIS
18. S.Exc. Mgr Melchisedech SIKULI,	Evêque de Butembo-Beni, Président de la CEEC
19. S.Exc. Mgr Fridolin AMBONGO,	Evêque de Bokungu-Ikela, Administrateur Apostolique de Kole, Président de la CEJP
20. S.Exc. Mgr Fulgence MUTEBA,	Evêque de Kilwa-Kasenga, Président de la CECOS